

En de **winnaars** zijn...

Amsterdamprijs 2013 Beeldendekunstinstelling De Appel, filmproductiebedrijf Habbekrats en componist/dirigent/pianist Reinbert de Leeuw: de winnaars van de Amsterdamprijs 2013 in drie portretten.

Tekst **Thomas de Veen** Foto's **Bram Budel**

De Appel

Het komt voor: dat een gesprekspartner van Ann Demeester belooft dat hij toch écht eens naar een voorstelling van De Appel komt. „Dat wordt moeilijk, zeg ik dan, want wij zijn niet toneelgroep De Appel, maar hij kan altijd langskomen om naar een tentoonstelling te kijken.”

Directeur Ann Demeester vertelt het lachend, maar tegelijkertijd wil ze er verandering in brengen. De Amsterdamprijs kan daarin van betekenis zijn: het gaat hier om kunstcentrum De Appel, de hoofdstedelijke instelling die al sinds de jaren zeventig een toonaangevend instituut is voor hedendaagse beeldende kunst. Demeester: „Wij zijn het kleine zusje van het Stedelijk Museum. Voor mensen die weinig of geen interesse hebben in beeldende kunst zijn we nagenoeg onzichtbaar.”

De taak van De Appel is tweeledig, vindt Demeester. De Appel is een kennisinstituut dat excellentie onder kunstenaars wil stimuleren, maar ook een instelling die de kunst aan zoveel mogelijk mensen wil laten zien. Dat is volgens Demeester soms een „evenwichtsoefening”.

„We zijn een specialistische instelling, maar we willen ook graag méér mensen in contact brengen met kunst. We willen niet alleen preken voor eigen parochie. Een metafoor uit de retail: de grote musea zijn supermarkten, met een groot en breed aanbod. De Appel is dan de delicatessenzaak. Daardoor is ons assortiment verfijnder, maar het risico is dat een buitenstaander ons te exquis vindt.”

De Appel is een bemiddelaar, die de kunst naar het publiek brengt. „De Vlaamse kunstenaar Sven Augustij-

nen had een fictieve documentaire gemaakt over het koloniale verleden in Belgisch Congo. We hebben het gekoppeld aan het boek *Congo* van David Van Reybrouck, omdat Augustijnen eigenlijk precies het omgekeerde deed. Bewust stuurden we niet aan op een discussie over of die documentaire kunst was of niet - we verlaagden de drempel door te laten zien wat er in die film gebeurde. Voor een professioneel publiek sneden we andere discussies aan. Maar we hanteren niet één vaste methodiek. Dan verplat je het. In je vertaaldrift wil je niet de verfijning en nuance verliezen.”

De Appel organiseert ook een opleiding van internationale curatoren - omdat het onverwachte ideeën in huis haalt, en omdat het curatorenvak de investering waard is. Demeester:

„Kunstenaars moeten kunst maken, en er zijn bemiddelaars voor het publicitaire en zakelijke werk. Laat dat de curatoren doen, dan kan de kunstenaar de afzondering zoeken die hij nodig heeft.”

NOMINATIES

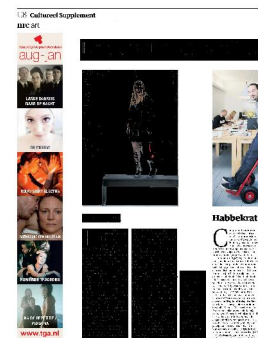
Culturele prestatie

Toneelgroep Amsterdam

Toonaangevend gezelschap, onder leiding van Ivo van Hove, die vernieuwing en verjonging bracht.

Oorkaan

„Kinderen hebben context nodig.’ Gespecialiseerd in het bijeenbrengen van muziektheater en jeugd.

Habbekrats

Compromisloos én commercieel. Gaat dat samen? „Compromisloos zijn we wel”, zegt Julius Ponten, „maar dat moet je ook telkens waarmaken. We moeten altijd ons eigen gevoel blijven volgen. Als je daarin compromissen sluit, ga je zwabberen.”

„Commercieel, ja”, zegt Victor Ponten, „omdat we meer om de film heen doen dan een gemiddeld filmproductiebedrijfje, dat een film maakt en die aan een distributeur geeft.” De broers Ponten en Jim Taihuttu zijn met z'n drieën Habbekrats. 'Een Habbekrats film' staat op de poster van de twee speelfilms die ze maakten. De eerste was *Rabat* (2011), waarvoor Nasrdin Dchar een Gouden Kalf won, en in september gaat *Wolf* in première.

Victor haalt het nieuwe nummer van *Men's Health* tevoorschijn: op de cover staat *Wolf*-hoofdrolspeler Marwan Kenzari met gespierd ontbloot bovenlijf. Victor: „Hij speelde ook in *Rabat*, toen hij nog veel minder afgetraind was. Daarna heeft hij anderhalf jaar keihard getraind, omdat dit lichaam bij zijn personage hoorde. Dat past bij hoe wij werken, volledig toegewijd om het gewenste niveau te kunnen halen.” Julius: „Hij is de fysieke representatie van onze werkwijze.”

Habbekrats begon in 2004 als reclamebureau van Jim en Victor; sinds *Ra-*

bat ligt de nadruk duidelijker op film. Victor: „Maar we willen óók verhalen om de film heen creëren.” In het kielzog van *Wolf* verschijnt daarom een album van rappers Appa en Sjaak. Victor: „De film is opgenomen in Kanaleneiland, Utrecht. Daarna hebben we de rappers in datzelfde appartement gezet om muziek te maken bij de beleavingswereld van de personages. En met het merk Patta maken we kleding. Geen merchandise, maar kleding die voortkomt uit het idee van de film.” Julius: „Het moet het verhaal van de film ondersteunen.”

En de actie rond *Rabat* dan, met BlackBerry en Vodafone, waarin jongeren de roadtrip uit de film konden naracen in een smartphonegame? Voegde dat iets toe? Victor: „Dat bracht de film bij een doelgroep die we wilden aanspreken.” Julius: „*Rabat* was een lowbudgetfilm, maar dat kun je niet bij elke film doen. Nu we *Wolf* met een miljoen euro belastinggeld hebben gemaakt, zou het schandalig voelen als we niet ons uiterste best deden om er een succes van te maken. Zelfs de regisseur houdt zich bezig met de distributie.”

Maar compromissen sluiten ze niet: *Wolf* is in zwart-wit gefilmd. Victor: „Het zwart-wit was heel bepalend in de visie van Jim, de regisseur. Dat standpunt kostte ons energie, maar er was wel respect voor, en waardering.”

NOMINATIES

Stimuleringsprijs

Amsterdam Light Festival

De lichtkunst van dit winterfestival zette de grachten en omringende architectuur in een nieuw licht.

Das Magazin

Literair tijdschrift bracht nieuw elan met schrijftalent, gelikte vormgeving en hippe boekenavondjes.

Reinbert de Leeuw

Vijfenzeventig wordt dirigent, pianist en componist Reinbert de Leeuw begin september. Hij lacht erom. „Ik kan mezelf niet in overeen-

stemming brengen met die leeftijd. Zoals 74 nu ook al onwerkelijk overkomt.” Zijn agenda is niet ingericht op een man die de pensioengerechtigde leeftijd gepasseerd is. „Ter gelegenheid van mijn verjaardag ga ik in een week een aantal stukken dirigeren. Zoals een moeilijk, groot orkeststuk van Claude Vivier. Zo’n complexe partituur, zo’n enorme orkestbezetting... Ik had de partituur al tijden in huis, maar het intimideerde me. Ik ben er nu eindeloos mee bezig, om maar erin door te kunnen dringen: je moet zo’n partituur volkomen in je kop hebben. Het is een worsteling, maar het is een heel indrukwekkend stuk.”

De Leeuw, een van de Nederlandse kopstukken van de eigentijdse klassieke muziek, lijkt onvermoeibaar. „Zo gaat dat in de muziek”, verdedigt hij zich. „De componist Olivier Messiaen was al voorbij de tachtig toen hij zijn laatste stuk schreef, en potverdorie, op zo’n leeftijd nog zo’n stuk maken... Als verzameling retrospectieven verwijst het naar vrijwel alles wat hij in zijn leven gemaakt heeft.” Ook dat stuk dirigeert hij eind september - dankzij een samenwerking van het Korresidentie Orkest, De Leeuws eigen ensemble AskolSchönberg en musici van het Haagse Koninklijk Conservatorium, waaraan De Leeuw al vijftig jaar verbonden is. „Je hoort dit stuk bijna nooit. Er zijn alleen al tien fluiten en tien klarinetten voor nodig. Voor één orkest is dat niet te doen.”

Messiaen zorgt voor minder hoofdbreken. „Je moet begrijpen wat de componist wil. Bij Messiaen is mij dat glashelder. Ik ben zo met zijn werk vergroeid, heb hem gekend en heb gedirigeerd waar hij bij aanwezig was. Ik heb daar geweldig van geprofiteerd, want zo ontdekte ik waarom sommige dingen in zijn muziek zo belangrijk waren. Het tempo is essentieel, vooral het langzame. Als je hem er zelf over hoort, besef je hoe wezenlijk het is voor zijn muziek. Dan kun je het wezen ervan overbrengen.”

Dat is een rode draad in De Leeuws aanpak als uitvoerder: de bron zo dicht mogelijk naderen. „Ik heb aan den lijve ondervonden, toen ik zelf orkeststukken schreef, hoe moeilijk het is om dat wat in je hoofd hebt ook op papier te krijgen.” Zelf componeerde De Leeuw niet meer - tot twee jaar geleden, toen hij begon aan een stuk dat komende winter zal worden uitgevoerd. „Om je eigen geluid te vinden als componist moet je veel keuzes maken en dingen afwijzen: iets moet zó, maar niet zó. Als uitvoerder moet je

voor alle mogelijkheden open staan. Daarom dolf componeren lang het onderspit. Maar er woedde nog van alles in mijn hoofd, dus ik besloot het papier maar weer eens tevoorschijn te halen. Oh, het was een lijdensweg. Nu is er nog die twijfel - het is pretentieus en groot, geen tussendoortje. Maar ik begrijp zelf nauwelijks wat het is."

Als het over zijn vakgebied gaat, wordt De Leeuw somber, zelfs furieus. De bezuinigingen in de cultuursector kwamen zeer hard aan. „Waar je vijftig jaar mee bezig bent, wordt in een oogwenk weggevaagd. Mensen die al tegen zeer bescheiden salarissen zeer hard werkten, belandden op straat.” Van zijn Asko|Schönberg is het „alsof er twee armen en twee benen afgehakt zijn, en alleen de romp nog rest”. „In de jaren tachtig waren er ook zware bezuinigingen, maar nooit op zo respectloze toon. Wie zijn mond opendoet is een klager, een ‘subsidieslurper’ die met zijn rug naar het publiek zijn hand ophoudt.” De 75ste verjaardag van Louis Andriessen, vertelt De Leeuw, kan volgend jaar niet gevierd worden met een uitvoering van diens werk. Het grote aantal muzikanten, „dat nu eenmaal zijn klank is”, zou het onbetaalbaar maken. „Een componist met zijn uitstraling, die Carnegie Hall vult, een *big star* is in Amerika, dat je daar een beetje trots op bent, dat is al te veel gevraagd.”

Maatschappelijk relevante videokunstenaar met internationale allure, maker van grootse installaties.

Bezuinigen, akkoord. Maar niet op zo'n respectloze toon

NOMINATIES

Bewezen kwaliteit

Joost van Bellen

Iconisch 'nachtburgemeester', kopstuk van club RoXY en initiator van dancefeesten en -festivals.

Aernout Mik

